

ביכורים לת"ח | הרב אליעזר קשתיאל

'גדול שימושה' – היחס הנפשי לתלמידי החכמים

¹הגמרא במסכת כתובות ה"ב מביאה הלכה, הדרכה שמי שמביא מתנה לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים, אדם אחד בא לבית הדין של רב נחמן ונתן לו מתנה, ואח"כ אמר לו אני רוצה שתדון אותי, אמר לו רב נחמן תודה על המתנה אבל אני לא יכול לדון אותך כי זה שוחד, אומרת הגמרא שרב נחמן רצה לזכות את אותו אדם בכבוד תורה, אם כן אנחנו רואים את החשיבות הגדולה של המצווה של כבוד תורה, כיוון שהגמרא הגיעה לחשיבות הזאת של כבוד תורה, מצוות עשה מן התורה, שהיא מצווה חשובה, הגמרא עוסקת בעוד כל מיני דוגמאות של כבוד תורה, ואומרת שהיו לומדים אצל רב בשיבה, לומדים, והיו לפניו אלף או מאתיים חכמים, אצל רב הונא שמונה מאות, מספרת הגמרא סיפור מעניין רב הונא היה מלמד תורה את התלמידים שלו, הוא היה נזקק לשלושה עשר אמוראים, שלושה עשר אנשים ששומעים את דבריו ומעבירים אותם לציבור, לא היה בזמנם רמקול ומקרופון, הוא היה מדבר לפני שלוש עשרה איש וכל אחד היה מעביר את השיעור לאחרים, מספרת הגמרא שבחורי הישיבה היו קמים מהשיעור של רב הונא, מאות התלמידים, השיעור מסביר הבן יהודע אף מבנה לא יכל להכיל את החכמות של התלמידים, אז ישבו בחוץ, רב הונא זה בבבל, בבבל רוב האיזור הוא איזור של חול ואבק, ולכן כאשר היו מסיימים את השיעור כל התלמידים היו מנערים את הבגדים מהם, השיעורים היו ארוכים, והיה מצטבר אבק, בבת אחת היו תלמידים קמים ומנערים את הבגדים והיה ענן אבק שמתפזר והוא היה מכסה את השמש, מאות תלמידים היו גורמים לאובך שהוא היה מכסה את השמש, ובארץ ישראל לפי רש"י גם כן באותו היום היה אובך, אפילו ארץ ישראל שזה מאות ק"מ מבבל היה אובך מתפשט עד לשם, מענן אבק הזה, והם היו אומרים כנראה רב הונא סיים להעביר את השיעור לבבל, קמו החכמים מהישיבה של רב הונא.

אצל רבא ורב יוסף היה פחות, והם אמרו אנחנו חכמים יתומים, ואז אצל אבבי רב פפא ורב אשי והיה להם מאתיים אנשים הם אמרו יתמי דיתמי.

הבן יהודע אומר שרש"י אומר שראו ענן אבק בא"י היה אפשר לומר שזה בדיחה א"י, זה לא שבאמת זה אותו אבק, רב הונא מסיים את השיעור יש ענן אבק גדול שהוא מכסה את אור השמש, הגמרא הזאת קצת מוזרה, מה היא באה לומר לנו? שהיה אבק שהתפזר מהבגדים של הבחורים שלמדו אצל רב הונא, כל כך הרבה אבק, זה נעשה נושא לפתגם.

כיוון ראשון מופיע המהרשא וגם הרב קוק בפנקס ג סגנון דומה, הם רוצים לומר שהנושא של הגמרא פה הוא מה קורה לתלמידים בעקבות לימוד התורה, זה שאנחנו לומדים תורה זה דבר נפלא, אבל אחרי התורה, מה מתרחש אצלנו, הבגדים של האדם, זה ההופעה שלו, הבגדים זה המידות, כל המידות שלנו זה מה שאנחנו לובשים, לבוש הנפש, או שהבגדים נקראים מדים, מידות, המידות זה לבוש הנפש, והשאלה בסופו של דבר האם תוקנו מידות הנפש, יש מי שיקרא טיגר ויאמר אנשים ישבו ולמדו, הם החכימו, משהו השתנה במציאות, האם המציאות אחרת, האם אנשים השתנו? האם העולם השתנה? מאות אנשים שמעו את השיעור, השיעור שוכפל בשמונה מאות עותקים, מה התקדמנו? רב הונא היה בבבל, כל תלמיד ותלמיד היה מרגיש איך הדברים שהוא אומר משפיעים על כל הבגדים, על הלבוש, על הדרך ארץ, על כל העולם הארצי, לא רק על העולם הרוחני, אלא על העולם הרוחני, על המפגש עם האדמה, זה היה כמו מפגש אחר, כאשר אתה יוצא משיעור של רב הונא, הדברים הכי ארציים, אורחות החיים שלך הם כבר לא אותו דרך ארץ, כל אחד ואחד בפני עצמו עבר תהליך עיבוד ובירור מה קרה לאישיות שלי, והאדמה עלתה לשמים, כל הארציות קיבלה שמימות חדשה, הכל התברר מחדש, הנפש, המידות, ההתנהגות, בני א"י שמחים מאוד, אומרים מעולה, בשביל זה נתנה תורה, לא בשביל הרחבת המשכל הידע העיוני והפלפול, אלא בסופו של דבר ברכתה של התורה, איזה השלכות נפשיות, מעשיות, מידותיות, בהתנהגות, בלבושים שלנו, איזה לבוש אנחנו לובשים בעקבות לימוד התורה, איך ההתנהגות שלנו נראית, איך נראה היום שלנו, זה יום אחר זה לא אותו דבר.

במיוחד הביטוי אבק מתאר הרבה פעמים משהו שאנחנו מטייחים, לא שמים לב אליו, כמו אבק גזל, אבק לשון הרע, לרוב דקותו אומר המסל"ש במידת הנקיות מרוב דקותו לא מבחינים בו, כאשר אדם לומד תורה הוא יודע לציין את האבק ולסמן אותו, אותם דברים שאבק שברגליהם, עבירות שאדם דש בעקביו, צריך

¹ פנימי לא מוגהה, שוכתב באייר תשעח

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשתיאל |
 ליצירת קשר – 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

לשים לב, התנערות, נייעור, איזה שהיא התקדמות משמעותית, לכל אותם דברים שלפעמים אדם דש ברגליו, אבק בלתי נראה, דווקא בהם נבחנת הופעת התורה.

מתוך הבנה זו בגמרא אפשר להגיע לעוד הבנה, שעולה מדברי המהר"ל בחידושי אגדות גם הוא מתעכב על הבגדים לא רק מהצד של המידות, דברים של הרב קוק בפנקס ג, בגדים זה כבוד, רב יוחנן היה קורא לבגדים שלו כבוד, ועשית בגדי קודש לאהרון אחיך לכבוד ולתפארת, שיר הכבוד בשבת מדבר על הבגדים, בגדי הקב"ה הם כבודו, כבוד התורה, זה הנושא של הדף, הסוגייה התחילה מכבוד תורה, שמביאים דורון לתלמיד חכם זה כאילו להביא ביכורים, ביכורים זה כבוד, אין מצווה אומר המסל"ש שיותר ניכר בה הכבוד יותר מהבאת הביכורים, מסכת ביכורים מסכת של שבועות, מסכת ביכורים עוסקת בכבוד המצווה, כבוד המקדש, כבוד הקורבן כבוד עבודת ה', כמה כבוד, מצד הדין, מצד הדאורייתא, אלו דברים שאין להם שיעור, הפאה והביכורים, אתה יוצא ידי חובת ביכורים בלי שיעור, אדם לוקח גרעין של חיטה ושעורה וצימוק קטן מהשדה שלו או זית קטן מהמטע ולהביא לכהן, להגיד לכהן, בפרשת ביכורים, באתי היום לה', הנה הבאתי ראשית פרי אדמה, והנחתו, להניח את הגרעין לפני המזבח ואז יוצאים ידי חובה, קיימתי את ההלכה, אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והביכורים, מסכת ביכורים מלאה כבוד, קודם כל מביאים ביכורים צריך להביא פירות משובחים, לא מביאים תמרים מההר ולא פירות מהעמק, אלא מהמקומות המשובחים, ויש תוספת ביכורים, יש עניין להוסיף, ויש עיטור ביכורים, המשניות מאריכות, ויש כאלו שמביאים סלים מחומר אחד, יש מכסף ויש מזהב, הסל שעליו אתה מביא את הביכורים, בכלל עושים תהלוכה, באיזה מקום עושים תהלוכה למצוות, החליל מכה לפניכם, עושים מהומה שלמה, וכל בעלי אומניות מניחים מלאכתם, משניות על גבי משניות שלא מן הדין, המכנה המשותף של כולם זה הכבוד, זה הרושם, הרבה רושם, כולם פה כבוד, כבוד גדול לחביבה מצווה בשעתה, המסלת ישרים אומר מזה תלמד לכל המצוות, תיאור עשיר בחז"ל על מצוות עשה אחת, כל כך הרבה תיאור לגביה, איך נראית התופעה של כבוד המצוות, המביא דורון לתלמיד חכם, מי שעסוק בכבוד תורה, כאילו מקריב ביכורים.

מה זה כאילו מקריב ביכורים, תלמיד חכם לא צריך, מה זה הדורון הזה? זה מאוד חשוב לנו, אנחנו עושים עסק גדול, רושם גדול, מה משמעותי לנו בחיים? פרק יט בתהילים שמוקדש לחג השבועות, המהר"ל תפארת ישראל פותח בפרק יט נוהגים לומר לפי הגאון מווילנא לומר מזמור יט, וחלק מקהילות הספרדים אומרים את זה בשביל לציין את חג השבועות, מזמור יט יוצר הנגדה ועימות, כך מפרש הכוזרי במאמר שני (נב-נד), והמהר"ל בתפארת ישראל, עימות בין השמש לבין התורה, השמש מלאה כבוד, מי שמסתכל על השמים שמספרים כבוד אל, במרכז השמים, הדבר שהכי מלא כבוד זה השמש, כחות היוצא מחופתו וכו', משהו מרשים מאוד השמש, מופיע בכל מקום, יש לה הרבה השפעות על חינו משפיעה על המזג אוויר, על היום והלילה, כל כך הרבה תהליכים בטבע, כל כך הרבה דברים תלויים בשמש, כל הקיום שלנו תלוי במרחק מהשמש, המרחק משתנה קצת מהשמש לא היינו קיימים או קפואים או שרופים, הכל תלוי ביחס לשמש.

שמש אומר ריה"ל תראה איזה כבוד אל מספרת השמש, איזה שליטה איזה ניהול, איזה הנהגה איזה סדר, כל כך הרבה דברים שקשורים אחד לשני, תראה איזה השפעות, אומר ריה"ל בא דוד בתהילים יט ואומר שיש דבר הרבה יותר שמפרסם את כבודו של הקב"ה כבוד יותר גדול ומשמעותי והוא הנפש, הנפש של מי שלומד תורה, הנפש של מי שלומד תורה מסספר הרבה יותר, אור הלבבות גדול מאור השמש, שיש אדם שנפשו היא שמש מאירה, זה הרבה יותר כבוד, הרבה יותר מרשים ומשמח את העולם מאשר השמש, אין לנו שום דבר נכד השמש, אבל אחרי שבעה פסוקים אנחנו אומרים תורת ה' תמימה משיבת נפש, נפש מוארה על ידי אור התורה, כך כותב ריה"ל וכך רוצה להסביר את תפילת שחרית שאנחנו מתפללים כל יום.

ברכה אחת עוסקת בכל עניין האור, האור מרשים מאוד, ברכה מלאה עיסוק באור, אבל אחריה יש ברכה אחרת, ברכה על התורה, אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו, אומר ריה"ל יש את אור השמש אור הטבע ואור הנפש, ואור הנפש יותר עליון מאור השמש, זה אור יותר עליון וחיוב, הוא מוביל אותנו. מה זה כבוד תורה, את מה אנחנו מכבדים בתורה, לא את החוכמה ולא אינטלגנציה, אלא מה זה כבוד תורה, את מה אתה מכבד? את הידע? לא! אני מכבד תוצרים נפשיים שהתורה עושה, זה הדבר הגדול תראה מה התורה פועלת בנפשות, איזה אנשים צומחים באישיות שלהם בעקבות התורה זוהי ברכתה המופלאה של התורה, התורה משנה נפשות, משנה אנשים, זה אור הרבה יותר מעניין זה אור הלבבות, טיפשים אלו שמכבדים את ספר התורה ולא תלמידי חכמים, כי כבוד תורה לא מצד התורה עצמה, לא ספר מצד הספר מכבדים אלא תראה מה הוא עושה, תראה את פעולתו, תראה מה הוא עושה בנפשות, אם ח"ו התורה לא היתה עושה שום דבר לאנשים, האנשים היו הופכים להיות חכמים לא היו מכבדים את התורה, כמו שאר חוכמות, לא היו עושים ארון קודש וכתר תורה, כמו שבועות הכל בגלל מה שהיא פועלת בנפשות, אנחנו מתרגשים מהספר תורה שפועלת על הנפש, רוקמים לה כל מיני רקמות, כי תראה כמה היא פועלת, יש הרבה חוכמות בעולם יש

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |

www.korim-navon.co.il | navon.books@gmail.com | 0523907515 - ליצירת קשר

מדעים לא שמים להם ארון מוזהב ומוציאים ספר פיזיקה כולם עומדים ושרים ושמים לו קישוטים, ואם הוא נופל על הרצפה מרימים וזה, תרם לנו הרבה בחיים אבל הוא לא שינה נפשות, הוא לא משנה נפשות.

אומר המהר"ל שמה שהבינו תלמידי רב הונא שהעולם הנפשי שלהם השתנה, זה כבוד התורה, בכל העולם רואים את זה, זה מאפיל על אור השמש, מכסה יומא, במאבק בין תורה לשמש התורה מנצחת כי תראה מה היא עושה בנפשות, לפי זה נפצי גלימיהו, זה התפזר לכל עבר, כבוד שמתפשט לכל העולם, איך נותנים כבוד לתורה? הכבוד הכי גדול לתורה שאפשר לתת זה איך מתנהגים אחרי לימוד תורה, זה כבוד תורה, מי שרוצה לדאוג לכבודה של תורה, המידות ההתנהגות והדרך ארץ שלו, איך נראה האבק, איך נראים בגדיו, בכל עת יהיו בגדיך נקיים ושמן על ראשך לא יחסר. כנראה זה קשור לרב, לרב הונא, כנראה באישיות של רב הונא יש משהו שהוא היה מאוד מאוד, כבוד תורה, משהו באישיות שלו שהוא היה מיוחד במינו, הגמרא דף אחד לפני, קה מספרת סיפור, רב הונא כי הווה אתי דינא לקמיה היו באים לדון לפניו, הוא היה בקיא בדיני ממונות, באו אנשים וביקשו דין אמר להם, הוו ליה גבריה תביאו לי בן אדם שישקה במקומי את שדותי כך אמר רב הונא לפי רש"י, במה אתה עובד גדול הדור? אני משקה שדות, אם תמצאו מישהו שמוכן להשקות במקומי אני מוכן לדון. רב הונא דוגמא ומופות לאדם שלא מוכן בשום אופן שידבק אליו משהו שהוא קשור לכספי ציבור, הוא עובד, לפי פירוש אחר, הוא לא חיפש מישהו שישקה במקומו, אלא שיקטוף במקומו תמרים מהעצים.

רב הונא לא החזיק כלל טובה לעצמו, והתלמידים שלו הרגישו את זה, המביא דורון לתלמיד חכם זאת אומרת שבא להגיד לו תודה, על מה? על שינוי הנפש, כבוד התורה, כבוד הביכורים, על ההתרחשות האישיותית שנוצרה לאדם.

בחג שבועות אנחנו באים להגיד תורה, כותב הרמב"ן שמרכזו של חג השבועות מביאים שני לחמים, סולת תהיינה חמץ תאפנה, בד"כ בבית המקדש אין חמץ, יש רק את קורבן תודה שמביאים חלות חמץ אם כן גם שתי הלחם שהביאו בשבועות הם סוג של קורבן תודה, על מה מביאים תודה? על מה מביאים ביכורים? על מה אנחנו מודים לה? מביאים חיטה פעם ראשונה חיטה חדשה בצורה של לחמי תודה, על מה אנחנו מודים? על מהפכה שהיא הנושא, שאם יש אותה יש הכל, ואם היא לא קיימת אין כלום.

התורה באה להאיר את אור הנפשות, התורה באה בשביל מהפכה אישיותית, שבסוף ייום של לימוד נשאל מה קרה למידות ולבגדים שלנו, מה קרה לדרך ארץ שלנו, מה קרה לאור העולה מנפשנו, האם אנחנו יותר שמש, דווקא בא"י יודעים להבחין את זה, תלמידי חכמים של א"י נקראים נועם, יותר מכל מקום אחר בעולם מבינים שזה מטרתה של תורה, הם הכי שמים לב, הנה אתם רואים? תראו את הברכה של רב הונא, תראו את הבגדים של התלמידים שלו, הנה הענן זה כבוד תורה. בא"י מביאים ביכורים, בא"י מביאים כבוד לתורה.

ספרנו ארבעים ותשעה ימים של מידות ונפש, זה העיקר, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, לכאורה ככה היה צריך לפתוח את כל השי"ס השי"ס משניות זה אחרי החומר לכאורה התורה הגיעה אלינו והנה ששה סדרי משנה, המשנה הזאת שהיא כולה תורה, מתארת את קבלת התורה, היא בתחילת מסכת אבות שעוסקת בנפשות, שעוסקת באנשים, איך נראים אנשים שלמדו תורה, זה משה קיבל תורה מסיני, שיהיו לך דמויות כמו הלל ורבי עקיבא, הדמויות לא הידע שלהם כל מסכת אבות זה הופעות נפשיות, זה נקרא שמה קיבל תורה מסיני, והתורה עוברת ומשפיעה דרך הנפשות, לא דרך הספרים ולא דרך המחשבים ולא דרך האמצעים האלקטרוניים, התורה עוברת דרך נפשות, דרך אנשים, דרך נפשות שהתורה עשתה להם מהפכה, הדליקה את אור השמש שלהם, ככה התורה עוברת מדור לדור, אין להם תחליף אם לא יהיה את זה לא יהיה כלום, תסתכל על הדמויות הללו איך הם חיו, זוהי התורה, איזה ענן עלה מהאבק שעל בגדיהם, זוהי התורה שמה נתן לנו מסיני.

את זה אי אפשר למדוד בשום מדדים בעולם הרציונאלי, אלו מדדים אחרים לגמרי, מדד עמוק מה קרה לנפש, מה קרה לבן אדם, מה זה אור התורה שהחיה את האדם.

בעז"ה בחג השבועות נעמיק את כבודה של תורה, ולכן לפני שנקרא על עשרת הדברות ומעשה מרכבה נקרא על התכלית של הכל, שבשביל זה הכל נועד, נקרא על נפשות, על בועז ועל רות בשדה, אין הלכות ואין פלפולים, יש שמה אנשים, לזה הכל מכוון, שבביל זה נתנה תורה, לפני מעמד הר סיני לפני ששמים נפתחים תראה מה קורה בשדה, בארץ, יש שם המון אבק, תסתכל מה קורה שם, תסתכל על החסד הגבורה עדינות ותמימות על רעות ואחוה, על נדיבות, תסתכל מה קורה שם, אתה רואה? זוהי היתה כוונת המשורר, שבביל זה נתנה תורה, זוהי כבודה של תורה, שהקב"ה יאיר עינינו ויאיר ליבנו שתמיד תמיד נדע לזכור ולהתמקד בפרי,

©

כל הזכויות שמורות

קוראים נבון - הוצאה לאור | ספרי הרב אליעזר קשת'אל |

ליצירת קשר – 0523907515 | navon.books@gmail.com | www.korim-navon.co.il

בביכורים, בכבודה האמיתי של התורה, יזכה ה' אותנו שנזכה לאהיב את התורה, אומרת הגמרא ביומא זה על ידי המידות של האדם, ככה מאהיבים את התורה.

לפני כמה שנים פגשתי קרוב משפחה, רחוק, קרוב רחוק, שנים הוא לא היה דתי, פגשתי אותו בחתונה עם כיפה גדולה ומברך, שוחחנו קצת, ניסיתי להבין מה עבר עליו, הוא אמר לי היה לי חבר שאמר בא נלך לשיעור של רב גדול, אמרתי לו מה אני אעשה שם, הוא אמר לי בוא יהיה בסדר, הוא אמר באתי לשיעור לא הבנתי מילה, לא הבנתי מהשיעור כלום, אבל הרגשתי שהוא אוהב אותי, היו שם מאות אנשים ואני הרגשתי שהוא אוהב אותי אז באתי עוד פעם כי זה הרגשה נעימה, והיום זה כך, הוא חרדי, זה קרה כי זה כבודה האמיתי של התורה, כבוד תורה יותר חשוב מלימוד תורה, רב נחמן מוטר לקבל דורון ולפסול את עצמו מלדון בשביל עשה דכבוד תורה עדיף הוא יותר חשוב ממצוות דין, מצווה גדולה להיות דין אבל יותר גדול זה כבוד תורה, במובן הפנימי ליצור עוד ועוד בלבבות הערכה לברכת האנושות של התורה.